

DŽEJN OSTIN

Gordost *i*
predrasuda

Preveo
Živojin Simić

■ Laguna ■

Naslov originala

Jane Austen

PRIDE AND PREJUDICE

Translation copyright © ovog izdanja 2023, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIŽEVNOSTI

Knjiga br. 51

Sadržaj

„Upoznah čudnu navalu strasti“: <i>samospoznaja i bračno tržište</i>	9
(Braná Miladinov)	
GORDOST I PREDRASUDA	25
<i>O autorki</i>	367

Gordost *i* predrasuda

I

Opšte je poznata istina da je bogatom neoženjenom čoveku žena neophodna.

Ma kako da su malo poznata osećanja i gledišta takvog čoveka prilikom njegovog prvog dolaska u neko susedstvo, ta je istina tako duboko ukorenjena u svesti susednih porodica da se on smatra punopravnom svojinom ove ili one njihove kćeri.

„Dragi moj Benete“, reče mu jednog dana njegova žena, „jesi li čuo da je Nederfildski park* najzad iznajmljen?“

Gospodin Benet odgovori da nije čuo.

„Pa, eto, jeste“, izjavi ona. „Gospođa Long je malopre bila kod mene i ispričala mi sve o tome.“

Gospodin Benet ništa ne odgovori.

„Zar ne želiš da znaš ko ga je uzeo?“, nestrpljivo upita njegova žena.

„Ti želiš da mi kažeš, te nemam ništa protiv da to čujem.“

Ovo joj je bilo dovoljno ohrabrenje!

„Pa, dragi, treba to da znaš. Gospođa Long kaže da je Nederfild zakupio vrlo bogat mladić iz severne Engleske; da je

* Nederfildski park nije park, već veliko poljsko dobro s kućom i stajama. (Prim. prev.)

dolazio u ponedjeljak u četvoroprežnim kočijama da vidi to mesto i da je bio toliko očaran njime da se odmah pogodio s gospodinom Morisom. On će se doseliti pre Miholjdana, a neke njegove sluge biće u kući već krajem iduće nedelje.“

„Kako mu je ime?“

„Bingli.“

„Je li oženjen?“

„Oh, neoženjen je, naravno, dragi moj. Vrlo bogat momak; četiri ili pet hiljada funti godišnje. Kakva divna prilika za naše kćeri!“

„Zašto? Od kakve to važnosti može biti za njih?“

„Dragi moj Benete“, odgovori njegova žena, „kako možeš biti tako glup! Mora biti da znaš da ja mislim na njegovu ženidbu jednom od njih.“

„Nastanjuje li se on ovde s tim ciljem?“

„S tim ciljem! Gluposti, kako možeš tako da govoriš! Ali je vrlo verovatno da će se zaljubiti u jednu od njih, pa ga stoga moraš posetiti čim dođe.“

„Ne vidim nikakvog povoda za to. Ti i kćerke možete ići ili ih možeš poslati i same, što će možda i biti najbolje jer, pošto si ti lepa koliko i ma koja od njih, može se desiti da se dopadneš gospodinu Bingliju više od svih njih.“

„Dragi moj, ti mi laskaš. Zaista sam bila lepa, ali ne uobražavam da sam i sad nešto osobito. Kad žena ima pet odraslih kćeri, treba da prestane da misli na svoju lepotu.“

„U takvim slučajevima ženi često ne preostaje dovoljno lepote da bi mislila na nju.“

„Ali, dragi moj, ti zaista moraš otići i posetiti gospodina Binglija kad bude došao u susedstvo.“

„To ti, zacelo, ne mogu obećati.“

„Ali uzmi u obzir naše kćeri. Samo pomisli kakvo bi to udmljenje bilo za neku od njih. Ser Vilijam i ledi Lukas rešeni su da odu samo zbog svoje kćeri, jer, znaš, oni obično ne posećuju

došljake. Ti zaista moraš otići, jer će za nas biti nemoguće da ga posetimo ako ti to ne učiniš.“

„Ti si, zaista, preterano obazriva. Mislim da će gospodinu Bingliju biti vrlo milo da vas vidi, i poslaću mu po tebi nekoliko redaka da ga uverim da od sveg srca pristajem da se oženi kojom god hoće od naših kćeri, mada moram ubaciti neku lepu reč za moju malu Lizu.“

„Neću da to uradiš. Liza nije nimalo bolja od ostalih i zaista nije ni upola tako lepa kao Džejn, niti je i upola tako dobroćudna kao Lidija. Ali ti uvek daješ njoj prvenstvo.“

„Nijedna od njih nema bogzna šta što bi je preporučilo“, odgovori on. „Sve su budalaste i neznalice, kao i druge devojke; ali Liza je oštroumnija od svojih sestara.“

„Benete, kako možeš da ružiš tako svoju rođenu decu! Uživaj da me ljutiš. Nemaš milosti prema mojim jadnim živcima.“

„Pogrešno me razumeš, draga moja. Veoma poštujem tvoje živce. Oni su moji stari prijatelji. Slušam već najmanje dvadeset godina kako ih spominješ s uvažavanjem.“

„Ah! Ne znaš koliko patim.“

„Nadam se da će tvoja patnja proći i da ćeš doživeti da vidiš mnoge mladiće sa četiri hiljade funti godišnjeg prihoda kako se doseljavaju u naše susedstvo.“

„Neće nam biti ni od kakve koristi da i dvadeset takvih dođu ako ne budeš hteo da ih posetiš.“

„Možeš biti sigurna, draga moja, da ću ih, kad ih bude dvadeset, sve posetiti.“

Gospodin Benet je bio tako čudna mešavina oštroumnosti, sarkastičnosti, rezervisanosti i ćudljivosti da njegovoj ženi ni iskustvo od dvadeset tri godine nije bilo dovoljno da razume njegov karakter. Nju je bilo lakše razumeti. Ona je bila žena slabe inteligencije, malog znanja i promenljive naravi. Kad je bila nezadovoljna, uobražavala je da pati od nerava. Glavni cilj njenog života bio je da uda kćeri, a uteha njenog života bile su posete i novosti.

II

Gospodin Benet je bio jedan od prvih koji su posetili gospodina Binglija. Još od početka je nameravao da ga poseti, mada je stalno uveravao svoju ženu da neće ići, te je ona doznala za posetu tek uveče, iako je ova već ujutru bila učinjena. Gospodin Benet je tu tajnu otkrio na sledeći način.

Opazivši da njegova druga kćerka doteruje svoj šešir, iznenadno joj se obrati:

„Nadam se da će se to dopasti gospodinu Bingliju, Lizo.“

„Nismo u mogućnosti da znamo šta se dopada gospodinu Bingliju“, reče osorno njena majka, „jer ga ne posećujemo.“

„Ali ti zaboravljaš, mama“, izjavi Elizabet, „da ćemo se viđati s njim na balovima i prijemima, i da je gospođa Long obećala da će nam ga predstaviti.“

„Ne verujem da će ona to učiniti. Ona ima svoje dve nećake. Sebična je i pritivorna; nemam dobro mišljenje o njoj.“

„Ni ja“, složi se gospodin Benet. „I milo mi je što nećeš morati da zavisiš od njene ljubaznosti.“

Gospođa Benet ga ne udostoji nikakvog odgovora, ali nije mogla da se uzdrži, te poče da grdi jednu od svojih kćeri.

„Ne kašlji tako, Kiti, za ime sveta! Imaj malo milosti prema mojim živcima. Sve ćeš ih iskidati.“

„Kiti je neobzirna u svom kašljanju“, reče njen otac, „ne bira podesno vreme za kašljanje.“

„Ja ne kašljem radi zabave“, jetko odgovori Kiti. „Kad je tvoj idući bal, Lizo?“

„Za dve nedelje.“

„Da, tako je“, povika njena majka, „a gospođa Long se vraća tek uoči tog dana, pa neće moći da nam ga predstavi, jer ga ni sama neće poznavati.“

„Onda ćeš ti, draga moja, imati preimućstvo nad svojom prijateljicom, pa ćeš ti predstaviti gospodina Binglija njoj.“

„Nemoguće, Benete, nemoguće, jer ni ja ga ne poznajem. Kako možeš da se tako šegačiš sa mnom?“

„Poštujem tvoju opreznost. Dvonedeljno poznanstvo zaista ne znači mnogo. U roku od dve nedelje ne može se zasigurno znati kakav je ko. Ali ako ga mi ne predstavimo, neko drugi će to učiniti, jer gospođa Long i njene nećake rešene su da iskoriste tu priliku. I zato, ako ti odbiješ da to učiniš, ja ću to uzeti na sebe, jer će ona to smatrati ljubaznošću.“

Devojke se zagledaše u oca. Gospođa Benet samo reče:

„Gluposti, gluposti!“

„Šta znače te tvoje oštre reči?“, uzviknu on. „Smatraš li ti da su običaj predstavljanja i važnost koja mu se pridaje gluposti? U tome se ne mogu sasvim složiti s tobom. Šta kažeš ti, Meri? Ti si dubokomislena mlada dama, znam, i čitaš velike knjige i praviš izvode iz njih.“

Meri požele da kaže nešto vrlo mudro, ali nije znala šta.

„Dok se Meri domišlja“, nastavi on, „da se vratimo na gospodina Binglija.“

„Sita sam gospodina Binglija“, uzviknu njegova žena.

„Žao mi je što to čujem; ali zašto mi to nisi ranije kazala? Da sam to znao jutros, onda zaista ne bih svratio kod njega. To je vrlo nezgodno; ali pošto sam ga već posetio, sad više ne možemo izbeći to poznanstvo.“

Iznenadenje dama bilo je baš onakvo kakvo je želeo. Iznenadenje gospođe Benet možda je premašilo iznenadenje ostalih. Ali kad se prvi bučni talas radosti utiša, ona izjavi da je to sve vreme i očekivala.

„Lepo je to od tebe, dragi Benete! Ali znala sam da ću te najzad nagovoriti. Bila sam uverena da voliš svoje kćerke suviše duboko da bi propustio takvo poznanstvo. Oh, kako se radujem! I to je tako dobra šala što si otišao tamo jutros, a sve dosad nisi rekao ni reči o tome.“

„A sad, Kiti, možeš da kašlješ koliko ti je volja“, izjavi gospodin Benet i izađe iz sobe, umoran od oduševljenih izliva svoje žene.

„Kakvog izvanrednog oca imate vi, devojke!“, reče ona kad se vrata zatvoriše. „Ne znam kako ćete mu se ikad odužiti za njegovu ljubaznost, pa, uostalom, i za moju. Mogu vam reći da u našim godinama nije tako prijatno praviti nova poznanstva svaki dan; ali, vas radi, gotovi smo da učinimo sve. Lidija, ljubavi moja, mada si najmlađa, pretpostavljam da će gospodin Bingli igrati s tobom na idućem balu.“

„Oh!“, hrabro odgovori Lidija, „ne plašim se, jer, mada sam najmlađa, najviša sam.“

Ostatak večeri provele su u nagađanju kad će on vratiti posetu gospodinu Benetu i u rešavanju kad da ga pozovu na večeru.

III

Ali ni sve ono što je gospođa Benet, uz pomoć svojih pet kćeri, pitala o došljaku, nije bilo dovoljno da izvuče od svog muža ikakav određen opis gospodina Binglija. Napadale su ga na razne načine – otvorenim pitanjima, veštini pretpostavkama i zaobilaznim nagađanjima; ali je on izbegao veštini svih njih, te su najzad bile prinuđene da se zadovolje obaveštenjem iz druge ruke, od svoje susedke ledi Lukas. Njen izveštaj bio je vrlo povoljan. Ser Vilijam je oduševljen njime. Sasvim je mlad, neobično lep, vrlo prijatan i – a to je kruna svega – namerava da dođe na idući bal s velikim društvom. Ništa nije moglo biti divnije! Voleti igranje siguran je korak ka zaljublivanju, te su vrlo velike nade polagane u srce gospodina Binglija.

„Kad bih samo videla jednu od mojih kćeri srećno udomljenu u Nederfildu“, reče gospođa Benet svome mužu, „i ostale isto tako dobro udate, ne bih želela ništa drugo.“

Posle nekoliko dana gospodin Bingli je vratio posetu gospodinu Benetu i sedeo s njim oko deset minuta u njegovoj biblioteci. Gajio je nadu da će mu se pružiti prilika da vidi mlade dame, o čijoj je lepoti mnogo slušao, ali je video samo

oca. Dame su bile nešto srećnije, jer su imale priliku da utvrde s gornjeg prozora da on nosi plav kaput i jaše crnog konja.

Uskoro zatim poslat mu je poziv da dođe na večeru; i već je gospođa Benet izabrala jela koja bi služila na čast njenom domaćinstvu, kad stiže odgovor koji odloži sve to. Gospodin Bingli mora da ide u grad idućeg dana, te stoga ne može imati tu čast da prihvati njihov poziv, itd. Gospođa Benet je bila sasvim pometena. Nije mogla da zamisli kakav je to posao mogao imati u gradu tako brzo posle dolaska u Hartfordšir, i počeo da se plaši da će on možda stalno leteti od mesta do mesta i da se nikad neće skrasiti u Nederfildu onako kako bi trebalo. Ledi Lukas umiri donekle njeno strahovanje svojom pretpostavkom da je otišao u London samo da bi skupio veliko društvo za bal i uskoro se raščulo da će gospodin Bingli dovesti na bal dvanaest dama i sedam kavaljera. Devojke se rastužiše zbog tako velikog broja dama, ali ih uoči bala uteši vest da je umesto dvanaest, doveo samo njih šest iz Londona – pet sestara i rođaku. Ali kad je ta grupa ušla u dvoranu, bilo ih je samo petoro: gospodin Bingli, njegove dve sestre, muž njegove starije sestre i neki mladić.

Gospodin Bingli je izgledao lepo i gospodstveno; lice mu je bilo prijatno, a ponašanje lako, neusiljeno. Sestre su mu bile otmene i obučene po poslednjoj modi. Njegov zet, gospodin Herst, imao je izgled pravog gospodina; ali njegov prijatelj, gospodin Darsi, odmah je privukao pažnju cele dvorane svojom divnom, visokom pojavom, lepim crtama, plemenitim izrazom lica i izveštajem, koji je kružio unaokolo pet minuta posle njegova dolaska, da mu je godišnji prihod deset hiljada funti. Gospoda su tvrdila da je on naočit čovek, a dame su izjavljivale da je mnogo lepši od gospodina Binglija, i svi su gledali na njega s velikim divljenjem do polovine večeri, sve dok njegovo držanje nije izazvalo negodovanje, koje je plimu njegove popularnosti pretvorilo u oseku, jer je opaženo da je gord, da se drži na suviše velikoj visini, da mu je poniženje da

se veseli s prisutnima, a tada ga ni sve njegovo veliko poljsko dobro u Darbiširu nije moglo spasti od opšteg zaključka da ima vrlo neprikladno, neprijatno lice i da je nedostojan da se poredi sa svojim prijateljem.

Gospodin Bingli se brzo upoznao s glavnim ličnostima u dvorani, bio je veseo i druževan, igrao je svaku igru, ljutio se što se bal svršava tako rano i govorio da će i on dati bal u Nederfildu. Takve dopadljive osobine govore same za sebe. Kakva suprotnost između njega i njegovog prijatelja! Gospodin Darsi igrao je samo jednom s gospodom Herst i jednom s gospođicom Bingli, odbio da bude predstavljen ijednoj drugoj dami i proveo ostatak večeri šetajući po dvorani i razgovarajući pokatkad s ponekim iz svog društva. O njegovom karakteru donet je konačan sud. On je najgordiji, najneprijatniji čovek na svetu, i svi su se nadali da više nikad neće doći u njihovo društvo. Među najžešćima protiv njega bila je gospođa Benet; njeno se negodovanje zaoštrilo u duboku mržnju zato što je omalovažao jednu od njenih kćeri.

Elizabet Benet je, zbog oskudice u kavaljerima, bila prinuđena da sedi za vreme dve igre, i tada je nekoliko trenutaka gospodin Darsi stajao dovoljno blizu da je mogla da čuje razgovor između njega i gospodina Binglija, koji beše prekinuo igranje za časak da bi nagovorio svog prijatelja da i on igra.

„Hajde, Darsi“, reče on, „treba da igraš. Ne volim da gledam kako stojiš sam tako glupo. Mnogo je bolje da igraš.“

„Zaista neću. Ti znaš kako mi je mrsko da igram kad ne poznajem dobro svoju partnerku. Na balu kao što je ovaj to bi mi bilo nepodnošljivo. Tvoje sestre imaju kavaljere, a nema nijedne druge žene u dvorani s kojom bih mogao igrati a da se ne osećam kažnjenim.“

„Ne bih bio tako probirljiv kao ti“, izjavi Bingli, „ni za šta na svetu. Časti mi, nikad u životu nisam video toliko prijatnih devojaka kao večeras; a nekoliko njih su, kao što vidiš, neobično lepe.“

„Ti igraš s jedinom lepom devojkom u dvorani“, reče gospodin Darsi, gledajući u najstariju gospođicu Benet.

„O! Ona je najlepša devojka koju sam ikad video. Ali jedna od njenih sestara sedi baš iza tebe; vrlo je lepa i rekao bih da je vrlo prijatna. Dopusti da upitam svoju partnerku da te predstavi.“

„Na koju misliš?“, upita, okrete se i za trenutak se zagleda u Elizabet, ali kad im se oči susretoše, skrenu pogled i hladno reče: „Ona nije rđava, ali nije dovoljno lepa da bi me dovela u iskušenje; a i nisam u tom raspoloženju da dajem važnost mladim damama koje drugi ljudi nipodaštavaju. Biće bolje da se vratiš svojoj partnerki i uživaš u njenim osmesima, jer sa mnom samo tračiš vreme.“

Gospodin Bingli postupi po njegovom savetu. Gospodin Darsi se udalji, a Elizabet je i dalje sedela obuzeta ne vrlo srdačnim osećanjima prema njemu. Ali je taj događaj ispričala vrlo veselo svojim prijateljicama, jer je bila žive, vesele naravi, pa je uživala u svemu što je smešno.

Veče je uglavnom proteklo prijatno za celu porodicu. Gospođa Benet je videla da se nederfildsko društvo mnogo divi njenoj najstarijoj kćeri. Gospodin Bingli je igrao s njom dvaput, a i njegove sestre poklonile su joj osobitu pažnju. Džejn je bila radosna zbog toga isto koliko i njena majka, ali na neupadljiviji način. Elizabet je osećala Džejninu radost. Meri je čula kad su za nju rekli gospođici Bingli da je najobrazovanija devojka u toj okolini, a Ketrin i Lidija bile su te sreće da nikad ne budu bez kavaljera, a to je bilo sve što su one želele od jednog bala. Stoga su se u dobrom raspoloženju sve vratile u Longborn, selo u kome su živele i bile glavne ličnosti. Kad su došle kući, gospodin Benet još nije bio legao. Pored knjige zaboravljao je na vreme, a ovom prilikom bio je i vrlo radoznao da čuje šta se zbilo, jer je taj bal bio izazvao tako divna očekivanja. Bio je sklon mišljenju da će se njegova žena razočarati u svim svojim nadama u vezi s došljakom; ali je uskoro video da mu predstoji da sasluša sasvim drugu priču.

„Oh! Dragi Benete“, reče ona čim uđe u sobu, „imale smo divno veče, izvanredan bal. Volela bih da si bio tamo. Toliko su se divili Džejn da je to teško opisati. Svi su rekli da ona divno izgleda; gospodin Bingli smatra da je ona savršeno lepa i dvaput je igrao s njom! Zamisli samo, dragi moj, dvaput je igrao s njom! Ona je bila jedina devojka u dvorani koju je i po drugi put zamolio za igru. Prvo je zamolio gospođicu Lukas. Bila sam vrlo neraspoložena kad sam ih videla zajedno. Ali ona mu se nije nimalo dopala; nikome se ne bi ni mogla dopasti, znaš. Posle prve igre izgledao je sasvim zadivljen kad je ugledao Džejn. Pitao je ko je ona, pa su ga predstavili njoj, i on ju je zamolio za drugu igru. Treću igru je igrao sa gospođicom King, četvrtu sa Marijom Lukas, a petu opet sa Džejn, šestu sa Lizom i sedmu sa Bulandžerovom.“

„Da je imao iole milosti prema meni“, uzviknu nestrpljivo njen muž, „ne bi ni upola toliko igrao! Za ime sveta, ne pričaj mi o njegovim partnerkama. O, što nije uganuo nogu u prvoj!“

„Oh, dragi moj“, produži gospođa Benet, „sasvim sam oduševljena njime. Tako je lep! I sestre su mu divne. Nikad u životu nisam videla elegantnijih haljina od njihovih. Rekla bih da su čipke na haljini gospođe Herst...“

Ovde je opet prekide njen muž. Gospodin Benet nije hteo da sluša nikakvo opisivanje ženskog odela i ukrasa. Stoga je bila prinuđena da promeni predmet razgovora, pa je, s velikom gorčinom i priličnim preterivanjem, pričala o uvredljivoj grubosti gospodina Darsija.

„Ali mogu te uveriti“, dodade ona, „da Liza ne gubi mnogo time što mu se nije dopala, jer je on vrlo neprijatan i odvratn čovek, kome se ne вреди dopasti. Tako je gord i uobražen da je bio nepodnošljiv! Šećkao je tamo-amo i uobražavao da je neki velikan. Nije dovoljno lepa da igra s njim! Volela bih da si bio tamo, dragi moj, da ga usekneš kako samo ti umeš. Baš mrzim toga čoveka.“